

**Protestantse
Kerk**

**Rapport in tweede lezing
toezending visitatierapport aan het breed moderamen van
de classicale vergadering.**

Generale College voor de kerkorde
Dossier GCKO: 22-04

Inleiding

Op 18 november 2023 besloot de generale synode in eerste lezing tot aanpassing van de regels over wie een afschrift van het visitatierapport ontvangt. Over deze wijziging is geconsidereerd. Aan de orde is de tweede lezing van de voorgestelde wijzigingen.

Wat beoogt het voorstel?

Het voorstel beoogt om naast aan de betrokken kerkenraden, ook een afschrift van een visitatieverslag toe te sturen aan het breed moderamen van de classicale vergadering.

Wat was de aanleiding van dit voorstel en wat was het voorstel in eerste lezing?

De aanleiding voor het voorstel was een concrete casus binnen de classicale vergadering Noord-Holland. Een kerkenraad had visitatie aangevraagd. Het afschrift van het visitatieverslag werd niet toegezonden aan het breed moderamen van de classicale vergadering, ook niet na aanvraag daartoe.

De kerkordelijke regeling houdt op dit moment in, dat:

- als de classispredikant visitatie aanvraagt (ord. 4-16-4) het breed moderamen wel een afschrift van het verslag krijgt;
- als een kerkenraad de aanvraag voor visitatie doet of als het classicale college voor visitatie eigener beweging visiteert (beide op basis van ord. 10-5-2) niet is bepaald dat het breed moderamen een afschrift van het verslag krijgt.

Het GCKO stelde aan de synode voor om in alle gevallen (onafhankelijk van wie de visitatie aanvraagt) het breed moderamen van een classicale vergadering een afschrift van het visitatieverslag toe te sturen 'indien maatregelen noodzakelijk zijn' die tot de bevoegdheden van het breed moderamen van de classicale vergadering behoren. Het GCKO overwoog daarbij:

- Het is niet duidelijk waarom in ord. 10-5 toezending aan het breed moderamen weggevallen is (vóór het project Kerk 2025 stond het wel in ord. 10-5); mogelijk omdat in ord. 4-16 gezegd wordt wat met het visitatieverslag moet gebeuren.
- Visitatie geschiedt namens de classicale vergadering en het is vanzelfsprekend dat – als visitatoren tot de conclusie komen dat maatregelen nodig zijn – het breed moderamen het verslag krijgt (in de Nieuwe Toelichting wordt dat met zoveel woorden gezegd).
- Het is niet noodzakelijk om het breed moderamen te betrekken als visitatie tot oplossing van de problemen heeft geleid; dat geldt ook als de classispredikant om visitatie heeft gevraagd (in de huidige tekst van ord. 4-16-4 gaat het verslag van een door de classispredikant aangevraagde visitatie altijd naar het breed moderamen).
- Om misverstanden te voorkomen is het zinvol om alle visitatiebepalingen in ord. 10-5 samen te voegen zodat geen tegenstelling gezien kan worden tussen ord. 4-16 en ord. 10-5:
 - o In ord. 10-5 wordt daarom opgenomen dat de classispredikant visitatie kan aanvragen.
 - o De taak van het breed moderamen wordt vanuit ord. 4-16-4 verplaatst naar ord. 10-5-10.
 - o Toezending van het visitatierapport aan het breed moderamen geschiedt alleen als het breed moderamen moet optreden; in andere gevallen volstaat informatie door de classispredikant en/of de voorzitter van het visitatiecollege.
 - o In ord. 4-16-4 blijft staan dat de classispredikant visitatie kan aanvragen; dat is een verdubbeling maar zo blijven de taken en bevoegdheden van de classispredikant bij elkaar staan.

De generale synode stemde grotendeels in met de visie van het GCKO, maar was van oordeel dat het wenselijk is dat het breed moderamen in alle gevallen op de hoogte is van wat er in de classis

speelt en dus ook de beschikking moet hebben over de visitatierapporten, zoals altijd het geval is geweest.

Wat waren de consideraties?

Over het besluit van de generale synode is geconsidereerd. Het consideratierapport is als bijlage aan dit rapport toegevoegd. De meeste consideraties waren positief (al dan niet met aantekeningen) en slechts één classis was negatief. In de gemaakte kanttekeningen wordt met name benadrukt dat de automatische toezending van een afschrift, kerkenraden kan afremmen om eigener beweging visitatie aan te vragen. Classes vroegen ook aandacht voor mogelijke privacy-aspecten. Sommige consideraties noemden dat de in eerste lezing aanvaarde uniforme toezending duidelijkheid en transparantie schept.

Geen verslag of een geanonimiseerde samenvatting

Met betrekking tot de negatieve consideratie geeft de CV Noord-Brabant, Limburg en Réunion Wallonne aan dat een mondelinge terugkoppeling van een visitatie kan volstaan, danwel met een samenvattend verslag. Ook de CV Groningen-Drenthe noemt de mogelijkheid van het samenvattende verslag, maar voegt daar aan toe dat dit geanonimiseerd moet worden.

Het GCKO acht een uitsluitend mondelinge terugkoppeling onwenselijk. Als het BMCV op basis van het visitatierapport besluit maatregelen te nemen, dan biedt een schriftelijk verslag een objectieve en transparante grond om maatregelen op te baseren (en zo nodig toetsing op te laten plaatsvinden bij bezwaren en geschillen). Daarnaast is het kwetsbaar om informatie via een (of wellicht twee) personen mondeling te laten overbrengen aan een ambtelijke vergadering, omdat informatie altijd deels verloren zal gaan of anders geïnterpreteerd bij alleen mondelinge overdracht. Het ligt overigens voor de hand dat de afgevaardigde van het BMCV dan alsnog (al dan niet voor zichzelf) aantekeningen gaat maken van wat is verteld, waardoor een nieuw, maar minder authentiek, schriftelijk stuk ontstaat.

Het volstaan met een samenvatting van een visitatierapport acht het GCKO eveneens ongewenst. In de eerste plaats zal een visitatierapport al zo beknopt mogelijk zijn opgesteld, zeker in gevallen waarbij de visitatoren geen noodzaak tot maatregelen aanwezig achten. Ten tweede is het onwenselijk dat als een BMCV maatregelen wil treffen, het niet de beschikking heeft over het volledige rapport (en daar later wellicht alsnog mee wordt verrast). Ten derde betreft het een lastenverzwaring voor de betrokken visitatoren.

Een geanonimiseerde samenvatting of verslag lijkt het GCKO niet mogelijk, danwel niet wenselijk. Anonimisering (anders dan pseudonimisering) betekent dat gegevens niet meer tot een bepaalde persoon terug te voeren zijn: concreet kan dan bijvoorbeeld niet over de persoon van de betrokken predikant worden gerapporteerd, omdat helder is wie dat betreft. Het is de vraag of dan nog wel een adequaat visitatieverslag kan worden opgesteld. Als een verslag niet meer is terug te voeren op individuele personen, is het daarnaast voor het BMCV onmogelijk om op te treden tegen individuele personen. Het BMCV weet immers niet waar het probleem ligt. Natuurlijk mag van het visitatieverslag worden verwacht dat daarin niet meer privacygevoelige informatie staat dan nodig voor het verslag. Zeker als een visitatie volgens de visitatoren niet hoeft te leiden tot maatregelen, kunnen zij volstaan met een (heel) beknopt verslag waarin wellicht nauwelijks tot geen gevoelige informatie over specifieke personen is opgenomen.

Zelfstandigheid en remmende werking

De CV Delta merkt op dat toezending van het visitatierapport aan het breed moderamen van de classicale vergadering ertoe kan leiden dat gevoelige zaken breder bekend kunnen worden dan gewenst. Hoewel dit inderdaad het geval kan zijn, kan het omgekeerde nu het geval zijn: namenlijk

dat gevoelige zaken niet breed genoeg bekend worden als mogelijk gewenst. De CV's Delta, Zuid-Holland-Noord en Zuid-Holland-Zuid noemen in hun consideraties de mogelijk remmende werking van de toezending van het afschrift aan het breed moderamen van de classicale vergadering. Het GCKO merkt op dat voor 2018 alle verslagen (ook van buitengewone visitaties) werden verzonden naar het BMCV en uit de praktijk van toen blijkt niet dat er een remmend effect zou zijn op de aanvraag tot visitatie door kerkenraden. Met betrekking tot het 'inleveren van de zelfstandigheid' (genoemd door CV Delta) en het 'als kerkenraad zelf de regie houden in een visitatieproces' (genoemd door CV Zuid-Holland-Noord) merkt het GCKO op dat gemeenten zelfstandige onderdelen van de kerk zijn, maar dat de zelfstandigheid wel wordt begrenst door de kerkorde. Visitatie kan naast door een kerkenraad zelf, ook door een classispredikant worden aangevraagd of door een classicaal college voor de visitatie worden besloten. Een kerkenraad kan een visitatie niet weigeren en tijdens een visitatieproces zullen uiteindelijk de visitatoren zelf verantwoordelijk zijn voor het proces, en niet de kerkenraad.

Al met al stelt het GCKO, gelet op de grotendeels positieve consideraties, dezelfde tekst voor als die in eerste lezing door de synode is aangenomen. Op aangeven van de CV Veluwe is de tekst redactioneel enigszins vereenvoudigd, zonder inhoudelijke wijziging.

Wat is het voorstel in tweede lezing?

Tekst ord. 10-5

	Huidige tekst	Voorstel in eerste lezing	Voorstel in tweede lezing
2	Na overleg met de classispredikant kan het classicale college voor de visitatie - wanneer feiten of omstandigheden daartoe aanleiding geven of wanneer een kerkenraad daartoe een verzoek heeft gedaan - een visitatie houden. (Ook kan ...)	Op verzoek van de classispredikant, of na overleg met de classispredikant wanneer een kerkenraad daartoe een verzoek heeft gedaan of feiten of omstandigheden daartoe aanleiding geven, kan het classicale college voor de visitatie een visitatie houden. (Ook kan ...)	Het classicale college voor de visitatie kan een visitatie houden: a. op verzoek van de classispredikant, of b. als een kerkenraad daartoe verzoekt en het college hierover heeft overlegd met de classispredikant, of c. als feiten of omstandigheden daartoe aanleiding geven en het college hierover heeft overlegd met de classispredikant. (Ook kan ...)
10	Visitatoren doen van hun visitaties schriftelijk verslag aan het classicale college voor de visitatie, dat een afschrift daarvan doet toekomen aan de betrokken kerkenraden.	Visitatoren doen van hun visitaties schriftelijk verslag aan het classicale college voor de visitatie, dat een afschrift daarvan doet toekomen aan de betrokken kerkenraden en aan het breed moderamen van de classicale vergadering, dat zo nodig – gehoord het advies van de voorzitter van het college – beslist over te nemen maatregelen.	Visitatoren doen van hun visitaties schriftelijk verslag aan het classicale college voor de visitatie. Het classicale college voor de visitatie stuurt een afschrift daarvan aan de betrokken kerkenraden en aan het breed moderamen van de classicale vergadering. Zo nodig beslist het breed moderamen van de classicale vergadering, na advies van de voorzitter van het classicale college voor de visitatie, over te nemen maatregelen.

Tekst ord. 4-16

	Huidige tekst	Voorstel in eerste lezing	Voorstel in tweede lezing
4	De classispredikant kan het classicale college voor de visitatie verzoeken een gemeente te visiteren. Het college doet verslag van deze visitatie aan het breed moderamen, dat – gehoord het advies van de voorzitter van het college – beslist over zo nodig te nemen maatregelen.	De classispredikant kan het classicale college voor de visitatie verzoeken een gemeente te visiteren.	De classispredikant kan het classicale college voor de visitatie verzoeken een gemeente te visiteren.

Bijlage bij het rapport in tweede lezing:

OVERZICHT

van consideraties van de classicale vergaderingen betreffende het **voorstel tot wijziging van ord. 10-5 (visitatie)**

1. RESPONS

Bij schrijven van 30 november 2023 is aan de classicale vergaderingen en de evangelisch-lutherse synode toegezonden het **voorstel tot wijziging van ord. 10-5 (visitatie)**, met het verzoek dit door te sturen aan de (wijk)kerkenraden met de vraag of men wel of niet hiermee kan instemmen.

Aan de kerkenraden is gevraagd via de classicale vergaderingen te reageren, die deze reacties in hun consideraties kunnen verwerken. Aan de classicale vergaderingen is gevraagd niet te volstaan met de doorzending van de reacties van de kerkenraden, maar daaraan in de consideraties zelf aandacht te geven.

Op **29 mei 2024** waren de reacties ontvangen van **11 classicale vergaderingen** (Delta, Fryslân, Gelderland Zuid&Oost, Groningen-Drenthe, Noord-Brabant-Limburg en Réunion Wallonne, Noord-Holland, Overijssel-Flevoland, Utrecht, Veluwe, Zuid-Holland Noord, Zuid-Holland Zuid).

2. Algemeen/PROCEDURE

De **CV Utrecht** brengt naar voren dat in de classisvergadering waarin gesproken werd over de kerkordewijziging belangstellende ambtsdragers uit enkele gemeenten aanwezig waren. De CV wil benadrukken dat de terugkoppeling vanuit de synode naar (wijk) gemeenten met aandacht voor eventuele kritische opmerkingen over de consideraties, belangrijk blijft. Men bespeurt hier en daar de gedachte dat er “niets met hun opmerkingen wordt gedaan”.

3. DE CONSIDERATIES INHOUDELIJK

a. Positief

De **CV Fryslân**, de **CV Noord-Holland**, de **CV Overijssel-Flevoland**, de **CV Utrecht (4)**.

b. Positief, met opmerkingen, kanttekeningen en/of vragen (6)

De **CV Delta** stemt in maar wil uit het beperkte aantal afwijzende reacties wel enkele kanttekeningen meegeven voor de verdere behandeling. Het betreft vooral opmerkingen waarbij gemeld wordt hoe het integraal en automatisch delen van visitatierapportages met het Breed Moderamen kan worden ervaren:

- 1) Integraal delen kan mogelijk remmend werken om visitatie aan te vragen als kerkenraad
- 2) Door automatisch te delen wordt dit ervaren als inleveren van zelfstandigheid..
- 3) Gevoelige zaken worden zo breder bekend dan mogelijk gewenst.

De **CV Gelderland Zuid&Oost** gaat akkoord met de voorgestelde opmerking. Zij merkt wel op dat de classicale vergadering ervan uitgaat dat toezending van het visitatierapport naar alle leden van het BM 'voor eigen gebruik' geschiedt en dat er prudent mee wordt omgegaan.

De **CV Groningen-Drenthe** kan in beginsel akkoord gaan, maar wil het volgende aan de orde stellen. In het geval dat de kerkenraad zelf visitatie aanvraagt, pleit de classicale vergadering ervoor dat verlies van controle op het proces voorkomen zou moeten worden. De classicale vergadering stelt daarom voor dat volstaan kan worden met een geanonimiseerde samenvatting in het geval de kerkenraad zelf visitatie aanvraagt. Wij willen u vragen daar goede nota van te nemen.

De **CV Veluwe** stemt in met de inhoud van het wijzigingsvoorstel maar ziet de formulering graag aangepast in een logischer en leesbaarder volgorde van de verschillende zinsdelen.

De **CV Zuid-Holland Noord** gaat akkoord, maar heeft toegezegd het navolgende onder de aandacht van het GCKO te brengen.

Van 80 (wijk)gemeenten is een reactie binnengekomen. Het merendeel van de gemeenten heeft zonder commentaar positief gereageerd, maar enkele gemeenten hebben kritisch gereageerd. Aanleiding daarvoor is vooral de wens als kerkenraad zelf de regie te houden in een visitatieproces. De wijziging kan er mogelijk toe leiden dat minder snel visitatie wordt aangevraagd.

Enkele afgevaardigden gaven aan zich te kunnen vinden in de kritische kanttekeningen vanuit gemeenten dan wel de voorkeur te geven aan het oorspronkelijke voorstel van het GCKO (*"Toezending van het visitatierapport aan het breed moderamen geschiedt alleen als het breed moderamen moet optreden; in andere gevallen volstaat informatie door de classispredikant en/of de voorzitter van het visitatiecollege*). Anderen daarentegen gaven aan dat juist het oorspronkelijke voorstel tot onduidelijkheid kan leiden (wanneer wel, wanneer niet?), terwijl door het huidige transparante voorstel gemeenten weten waaraan ze toe zijn. Daarnaast kan het geen kwaad als ook het breed moderamen op de hoogte is van wat er speelt in gemeenten. Uitgangspunt bij alle visitaties is dat de regie en verantwoordelijkheid bij de kerkenraad ligt en dat deze nauw contact onderhoudt met de classispredikant. Het breed moderamen stelt zich hierin in principe terughoudend op, tenzij een specifieke actie bij het breed moderamen wordt neergelegd.

De **CV Zuid-Holland Zuid** stemt eveneens in, met daarbij de volgende opmerkingen/overwegingen:

- De procedure wordt in alle gevallen gelijk; het maakt dan niet uit wie de visitatie aanvraagt. Schept duidelijkheid;
- Het gehele BM krijgt zicht op (dis-)functioneren van een gemeente; de classispredikant is via zijn adviseurschap van het CCV sowieso al op de hoogte;
- Als in het visitatierapport geen aanbevelingen voor het BM staan vermeld kan het BM het rapport voor kennisgeving aannemen; maar is dan wel geïnformeerd;
- Wij erkennen wel dat er een risico bestaat dat kerkenraden gaan aarzelen om zelf visitatie aan te vragen.

c. Positief noch negatief ()

d. Negatief (1)

De CV Noord-Brabant, Limburg en Réunion Wallonne stemt niet in. Zij volgt het advies van het GCKO. Visitatieverslagen kennen meestentijds zeer privacygevoelige informatie. Volstaan kan worden met het geven van een mondelinge terugkoppeling in het BMCV door de voorzitter van het CCV dan wel een samenvattend verslag.